

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Кваліфікаційна робота

з теми: **ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
МОВЛЕННЄВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРСОНАЖІВ У СЕРІАЛІ
WEDNESDAY ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ**

Виконавець: здобувач другого
(магістерського) рівня вищої освіти
Групи Ang1-M24
Спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська) за освітньо-
професійною програмою «Середня освіта
(Англійська мова і зарубіжна література)»
Пентюк Катерина Василівна

Керівник: Свідер І. А., кандидат філологічних
наук, доцент кафедри англійської мови

Рецензент: кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри

Кам'янець-Подільський – 2025 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ МОВНИХ ЗАСОБІВ СТВОРЕННЯ МОВЛЕННЕВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРСОНАЖІВ	8
1.1. Поняття мовленнєвої характеристики персонажів у мовознавстві.....	8
1.2. Дослідження мовленнєвої характеристики персонажа в літературі та кінематографі.....	14
1.3. Особливості використання мовних засобів створення мовленнєвої характеристики персонажів.....	18
Висновок до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ТА СТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОВЛЕННЯ ПЕРСОНАЖІВ У СЕРІАЛІ WEDNESDAY	26
2.1. Серіал <i>Wednesday</i> як об'єкт лінгвостилістичного аналізу.....	26
2.2. Лексико-семантичні особливості мовлення персонажів.....	30
2.3. Стилiстичні особливості мовлення персонажів.....	36
Висновок до розділу 2.....	42
РОЗДІЛ 3. ВІДТВОРЕННЯ МОВЛЕННЕВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРСОНАЖІВ У СЕРІАЛІ WEDNESDAY В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ	44
3.1. Особливості та труднощі перекладу аудіовізуальних творів.....	44
3.2. Основні прийоми перекладу персонажного мовлення у серіалі.....	50
3.3. Використання перекладацьких трансформацій у процесі відтворення культурних та соціальних особливостей мовленнєвої характеристики персонажів.....	59
Висновок до розділу 3.....	64
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70

ВСТУП

Початок ХХІ століття ознаменувався посиленням уваги лінгвістів до людини як центральної постаті мовного простору. У сучасній лінгвістиці спостерігається перехід від іманентного, формально-структурного розуміння мови до антропоцентричного підходу, який розглядає мову як відображення особистості, її світогляду, досвіду та культурної ідентичності. Такий зсув у науковій парадигмі спричинений усвідомленням того, що мову неможливо вивчати поза її носієм – людиною, адже саме через мовлення розкривається індивідуальність, психологічний стан і соціальна приналежність особи.

У цьому контексті мовленнєва характеристика постає як ключовий інструмент розкриття особистості мовця. Вона охоплює сукупність лексичних, граматичних і стилістичних рис, що визначають індивідуальний спосіб мовлення, а також особливості комунікативної поведінки персонажа. Якщо в літературі мовленнєва характеристика створюється засобами письма, то в кінематографі вона доповнюється інтонацією, темпом, невербальними сигналами, що робить образ більш живим і багатовимірним. Таким чином, аналіз мовлення персонажів у кіно дає змогу не лише виявити мовні засоби індивідуалізації, а й зрозуміти, як вони взаємодіють із візуальними та емоційними аспектами зображення.

Американський серіал *Wednesday* (2022) від *Netflix*, створений Альфредом Гоу та Майлзом Мілларом та зрежисований Тімом Бертоном, став одним із найвиразніших прикладів сучасного поєднання готичної естетики з молодіжною культурою. Заснований на класичній історії родини Аддамсів, він переосмислює образ Венздей – не лише як ексцентричної дівчини з чорним гумором, а як глибокого символу індивідуалізму, протесту й пошуку власної ідентичності. У центрі сюжету – становлення головної героїні, її конфлікт із соціумом та внутрішня еволюція, що розкривається через гострі діалоги, філософські репліки й іронічні спостереження.

Особливу увагу в серіалі привертає мовна організація тексту, де кожна репліка персонажів має стилістичне навантаження та виконує функцію характеротворення. Мова у серіалі поєднує в собі інтелектуальну афористичність і сарказм із поетичною метафоричністю, створюючи унікальний художній простір, у якому слово стає інструментом самовираження, опору й самоіронії. Завдяки цьому серіал виходить за межі звичайного підліткового нарративу, перетворюючись на складний текст для лінгвостилістичного аналізу – де мовлення героїв не просто комунікативний засіб, а повноцінна форма естетичного й психологічного розкриття образів.

Актуальність теми нашого дослідження зумовлена зростанням інтересу сучасної лінгвістики до проблеми мовної особистості як відображення людського світосприйняття, мислення та індивідуального мовлення. У межах антропоцентричної парадигми мова розглядається не лише як система знаків, а як прояв особистості, її емоційного та культурного досвіду. З цієї точки зору аналіз мовленнєвої поведінки персонажів художніх творів, зокрема кінематографічних, набуває особливого значення, адже поєднує вербальні та невербальні засоби самовираження.

Серіал *Wednesday* є яскравим прикладом того, як мова персонажів може виконувати функцію художнього й психологічного моделювання, розкриваючи індивідуальність героїв і формуючи стилістичну своєрідність усього твору. Таким чином, дослідження мовної особистості Венздей Аддамс у контексті лінгвостилістичного аналізу є важливим кроком до глибшого розуміння взаємозв'язку між мовою, характером і культурою сучасного аудіовізуального простору.

Мета дослідження – здійснити аналіз лексико-стилістичних особливостей створення мовленнєвої характеристики персонажів у серіалі *Wednesday*, а також визначити як вони відображаються в українському перекладі.

Відповідно до встановленої мети роботи нами були визначені наступні **завдання**:

- Описати теоретичні засади поняття мовленнєвої характеристики

- персонажів у сучасному мовознавстві; визначити підходи до її аналізу.
- Проаналізувати особливості дослідження мовленнєвої характеристики персонажа у різних видах мистецтва – літературі та кінематографі.
 - Визначити специфіку використання мовних засобів створення мовленнєвої характеристики персонажів.
 - Дослідити лексико-семантичні та стилістичні особливості мовлення персонажів серіалу *Wednesday* як об'єкта лінгвостилістичного аналізу.
 - Розглянути особливості та труднощі перекладу аудіовізуальних творів, зокрема у відтворенні персонажного мовлення.
 - Встановити основні прийоми та перекладацькі трансформації, що застосовуються під час перекладу мовлення персонажів серіалу *Wednesday* українською мовою.
 - З'ясувати, як переклад відтворює культурні, соціальні та емоційні особливості мовленнєвої характеристики персонажів.

Об'єктом дослідження виступає мовленнєва характеристика персонажів як складова художньої структури серіалу *Wednesday*.

Предмет дослідження – лексико-семантичні й стилістичні засоби створення мовлення персонажів серіалу *Wednesday* та особливості їх відтворення в українському перекладі за допомогою перекладацьких трансформацій і прийомів.

Для досягнення мети кваліфікаційної роботи та розв'язання поставлених завдань було використано комплекс загальнонаукових теоретичних і практичних **методів дослідження: метод аналізу** застосовано для опрацювання теоретичних джерел з питань лінгвістики, стилістики та перекладознавства, а також для детального розгляду лексико-стилістичних особливостей мовлення персонажів серіалу *Wednesday* та способів їх відтворення в українському перекладі; **описовий метод** використано для систематизації мовних засобів, що формують мовленнєву характеристику персонажів, та для окреслення особливостей їх реалізації в оригіналі й перекладеній версії; **порівняльно-зіставний**

(компаративний) метод застосовано для виявлення відмінностей і спільних рис між оригінальним англomовним текстом серіалу та його українським перекладом, що дало змогу простежити специфіку передачі стилістичних і прагматичних елементів; **контекстуальний аналіз** використано для з'ясування значення лексичних і стилістичних одиниць у мовленні персонажів, виявлення їхніх комунікативно-прагматичних функцій і ролі у створенні мовленнєвої характеристики; і також **метод узагальнення** дав змогу систематизувати результати проведеного аналізу, зробити висновки щодо специфіки лексико-стилістичних особливостей мовлення персонажів та особливостей їх відтворення в українському перекладі.

Теоретичне та практичне значення. Теоретичне значення одержаних результатів полягає в уточненні розуміння мовленнєвої характеристики персонажа як важливої складової сучасної лінгвістики, що зосереджується на людині та її мовленні. Робота поглиблює знання про те, як за допомогою мови можна передати індивідуальність, емоції та культурні особливості персонажа, а також показує, як ці риси зберігаються або змінюються під час перекладу. Отримані висновки розширюють теоретичні уявлення про взаємозв'язок мови, особистості та культури в художніх і аудіовізуальних творах. **Практичне значення одержаних результатів** полягає у можливості використання отриманих висновків у навчальному процесі (під час вивчення лексикології, стилістики, теорії та практики перекладу), у перекладацькій діяльності – для вдосконалення відтворення гумору, іронії, сарказму та культурно маркованої лексики в аудіовізуальних творах, а також у подальших наукових дослідженнях, присвячених лексико-стилістичним і прагматичним особливостям мовлення персонажів у перекладі.

Апробація роботи. Окремі положення кваліфікаційної роботи були представлені на XIII Всеукраїнській студентській Інтернет-конференції «Мова в міждисциплінарному контексті безперервної освіти» (02–04 квітня 2025 р.) та науковій конференції факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за підсумками науково-дослідної

роботи здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти у 2024-2025 н. р. За результатами конференцій були опубліковані дві статті:

Пентюк К. Персонаж як категорія тексту та кінотексту. *Мова в міждисциплінарному контексті безперервної освіти*: збірник матеріалів XIII Всеукраїнської студентської Інтернет-конференції (02-04 квітня 2025 р.). / Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. С. 59–61.

Пентюк К. Дослідження мовленнєвої характеристики персонажа в літературі та кінематографі. *Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка* [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2025. Випуск 18. С. 36–39.

Структура роботи. Обсяг кваліфікаційної роботи – 77 сторінок друкованого тексту, які вміщують вступ, три розділи, дев'ять підрозділів та висновки до підрозділів, висновки та список використаних джерел. Список використаних джерел нараховує 66 найменувань.

ВИСНОВКИ

У першій частині дослідження було розглянуто теоретичні засади поняття мовленнєвої характеристики персонажа в сучасному мовознавстві. Визначено, що це багаторівневе явище, яке поєднує мовні, соціальні, культурні та психологічні риси особистості. Мовленнєва характеристика розкриває індивідуальність героя через добір лексичних, граматичних і стилістичних засобів.

У лінгвістиці вона розглядається як інструмент, що дає змогу глибше зрозуміти внутрішній світ персонажа та його ставлення до навколишнього світу. Встановлено також ієрархію понять: мовна особистість → мовний портрет → мовленнєвий портрет, де останній є конкретним проявом індивідуальних мовних рис у комунікативному процесі.

Далі було з'ясовано, що мовленнєва характеристика персонажа у літературі й кінематографі виконує дві головні функції: комунікативну та естетичну. У художній літературі вона реалізується через авторські ремарки, діалоги, монологи, внутрішні роздуми, тоді як у кіномистецтві – також за допомогою інтонації, темпу, вимови, невербальних елементів та акторської гри. В обох видах мистецтва мова героя є засобом його індивідуалізації, формування психологічного портрета й розкриття соціального чи культурного тла твору.

Також було проаналізовано специфіку реалізації мовленнєвої характеристики у кінематографі, де, на відміну від літератури, вербальні та невербальні компоненти функціонують у взаємодії. Інтонація, жести, міміка, темп мовлення, паузи й паралінгвістичні елементи створюють аудіовізуальний мовний образ, який підсилює психологічну достовірність героя. На прикладі сучасних екранізацій (зокрема серіалу *Wednesday*) показано, що мова стає засобом не лише розкриття характеру, а й відображення культурного коду часу.

Окрему увагу було приділено мовним засобам створення мовленнєвої характеристики персонажів. Визначено основні мовні засоби, що беруть участь у створенні мовленнєвої характеристики персонажа:

- лексичні (добір слів, діалектизми, сленг, архаїзми, професіоналізми, емоційно забарвлена лексика);
- синтаксичні (типові конструкції, довжина речень, повтори, риторичні питання, еліпси);
- стилістичні (метафори, порівняння, епітети, іронія, сарказм, алюзії);
- фонетичні та паралінгвістичні (інтонація, тембр, паузи, вигуки, невербальні сигнали).

Також в першому розділі було наголошено, що мовленнєвий портрет персонажа є не лише характеристикою героя, а й проекцією авторського ідіостилю. Через добір лексики, синтаксису та стилістичних прийомів автор передає власне бачення світу, систему цінностей і ставлення до зображуваної дійсності. У випадку перекладу додається ще й мовна особистість перекладача, яка впливає на відтворення стилю та образу персонажів у новій мовній культурі.

У другому розділі роботи було виявлено, що мовлення героїв виступає важливим засобом художньої характеристики та формування індивідуального образу кожного персонажа. З'ясовано, що лексико-стилістична організація діалогів сприяє створенню неповторної атмосфери серіалу, поєднуючи іронію, готику та інтелектуальний підтекст.

Доведено, що мовна поведінка персонажів є носієм їхніх психологічних і соціокультурних характеристик. Мовлення Венздей вирізняється афористичністю, сарказмом і філософською глибиною, тоді як висловлювання Енід позначені емоційністю та спонтанністю, а Мортіші – стриманістю й елегантністю. Такі контрасти формують багатоголосий комунікативний простір, у якому відображається взаємодія різних світоглядних позицій.

Також було визначено, що героям серіалу притамане активне використання метафор, гіпербол, іронічних відтінків, алюзій, фразеологічних зворотів і стилістичних контрастів, що надають мовленню персонажів експресивності та художньої виразності. Особливу увагу привертають іншомовні включення (фрази з іспанської, французької, латинської та італійської

мов), які підкреслюють мультикультурність серіалу та індивідуалізують мовлення героїв.

У третьому розділі нашої кваліфікаційної роботи було досліджено особливості перекладу мовлення персонажів серіалу *Wednesday*, зокрема способи збереження їхніх індивідуально-мовленнєвих характеристик у процесі міжмовної передачі. Зазначено, що переклад серіалу потребує глибокого розуміння не лише лексико-семантичних і стилістичних особливостей мови оригіналу, а й культурного контексту, оскільки мовлення героїв відображає їхній характер, соціальне походження та світогляд.

Встановлено, що для досягнення адекватності перекладу активно застосовуються різні перекладацькі трансформації – цілісне перетворення, компенсація, додавання, вилучення та інші. Зокрема, цілісне перетворення забезпечує природність звучання фраз у мові перекладу, компенсація дозволяє зберегти стилістичний ефект у випадках, коли пряма передача неможлива, тоді як прийоми додавання й вилучення допомагають адаптувати висловлювання до норм цільової мови.

Підкреслено, що переклад серіалу *Wednesday* є складним процесом культурної взаємодії, у якому мова виступає не лише засобом комунікації, а й носієм цінностей, ідентичності та соціальних норм. Мовлення персонажів відображає багаторівневу структуру американського суспільства, поєднуючи молодіжний сленг, культурно марковану лексику та стилістичні контрасти. Особливу увагу приділено збереженню мовної індивідуальності головної героїні, чия іронічна й інтелектуально насичена манера мовлення формує унікальний художній образ. Використання перекладацьких трансформацій забезпечує точність змісту та збереження культурних відтінків оригіналу.

Отже, у результаті нашого дослідження було зроблено висновок, що мовленнєва характеристика персонажа є багатовимірним лінгвістичним явищем, яке поєднує мовні, психологічні та культурні аспекти індивідуальності героя. У серіалі *Wednesday* мовлення персонажів виконує не лише комунікативну, а й художньо-естетичну функцію, слугуючи засобом розкриття характерів і

соціокультурних контекстів. Індивідуальне мовлення героїв вирізняється експресивністю, іронічністю та інтертекстуальністю, а використання іншомовних включень підкреслює мультикультурний характер твору. Під час перекладу важливу роль відіграють перекладацькі трансформації – цілісне перетворення, компенсація, додавання й вилучення, які забезпечують точність і природність відтворення мовної поведінки персонажів. Збереження цих особливостей сприяє адекватній передачі авторського задуму та збереженню автентичності серіалу для іншомовної аудиторії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережна М. В. Відтворення мовленнєвої характеристики персонажів (на матеріалі англійських художніх текстів та їх перекладів українською мовою). *Science and Education a New Dimension. Philology*. V (34), Issue: 124. 2017. С. 11–15.
2. Білоус Н. П., Дячук Л. С., Довженко І. В. Лексичні трансформації при перекладі англійських медіа текстів українською мовою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. № 59 Том 1. 2023. С. 172–175.
3. Богайчук О. С. Лексичні трансформації в перекладі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. № 49 Том 2. 2021. С. 143–146.
4. Гурбик Ю. Основні стилістичні засоби зображення мовної характеристики персонажів. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (51). 2020. 6 с.
5. Гурбик Ю. Сутність та зміст поняття «Мовна характеристика», як стилістичний засіб створення образів персонажів. *Сучасний рух науки*. Дніпро, 2019. С. 282–285.
6. Іваницька М.Л. Мовна особистість перекладача як чинник впливу на продукт перекладу (на матеріалі роману Б. Леберта “Крейзі”). *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. Вип. 21. 2012. С. 147–159.
7. Івахненко А. О. Мовні засоби створення образу персонажа та проблеми його відтворення в перекладі. *Вчені записки ХГУ «НУА». Лінгвістика, літературознавство, переклад*. Харків. 2024. С. 221–233.
8. Каневська О., Клименко І. Мовні засоби створення образу людини з порушеннями інтелекту в романі Д. Кіза «Квіти для Елджернона» (*D. Keyes «Flowers for Algernon»*). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер.: «Філологія»*. Вип. 94. 2024. С. 77–83.

9. Конкульовський В., Возник Н. Субтитрування як один з видів аудіовізуального перекладу. *Наукові записки. Сер.: Філологічні науки*. Вип. 187. Тернопіль. 2020. С. 634–639.
10. Кузедна В. В., Усик Л. М. Стилiстичнi особливостi чорного гумору (на матерiалi мультиплiкацiйного фiльму «Родина Адамсiв»). *Збiрник наукових праць «Нова фiлологiя»*. № 81. Том 1. 2021. С. 180–190.
11. Кузенко Г. М. Кiнопереклад як особливий вид художнього перекладу (на матерiалi англiйської мови). *Одеський лiнгвiстичний вiсник*. № 9. Том 3. 2017. С. 70–74.
12. Линтвар О. М. Вираження елементiв комiчного в художньому тексті. *Вiсник Луганського національного унiверситету iменi Тараса Шевченка. Сер.: «Фiлологiчні науки»*. № 14 (3). 2013. С. 69–73.
13. Маткiвська Н. А. Питання методологiї дослiдження Аудiовiзуального перекладу. Київський національний лiнгвiстичний унiверситет. *Науковий вiсник ДДПУ iменi I. Франка. Сер.: «Фiлологiчні науки»*. Мовознавство. № 3. 2015. С. 147–152.
14. Мельник А. П. Кiнопереклад як особливий тип аудiовiзуального перекладу. *Наукові записки Нацiонального унiверситету «Острозька академiя»*. Київ, 2015. С. 110–112.
15. Мельниченко В. П. Диференцiацiя понятiйного змiсту термiнiв у мовленнєвому портретуваннi персонажiв. *In: Littera Scripta Manet*. ЖДУ. 2022. С. 91–95.
16. Мiтiна О. М., Ростомова Л. М., Драпалюк К. I. Дублювання як вид аудiовiзуального перекладу. *Вчені записки ТНУ iменi В. I. Вернадського. Сер.: Фiлологiя. Журналістика*. Том 33 (72). № 6, Ч. 1. 2022. С. 235–242.
17. Нiкiтiна А. А., Стеценко В. В., Тупиця О. Ю. Сучаснi технологiї аудiовiзуального перекладу. *Conduct of modern science: Materials of the XVII International scientific and practical Conference*. Vol. 5. 2021. С. 60–63.
18. Образцова О. М. Синтаксичнi особливостi мовлення персонажу художнього твору: перекладацький аспект. *Наукові записки [Нiжинського*

державного університету ім. Миколи Гоголя]. *Філологічні науки*. 2016. Кн. 2. С. 59–66.

19. Павельєва А. К., Єщенко І. Р., Єщенко К. Р. Способи перекладу лексичних одиниць в контексті молодіжних серіалів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. № 62 Том 3. 2023. С. 26–29.

20. Перванчук Т. Б. Аудіовізуальний переклад: основні види та особливості. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Сер.: Філологія*. Том 32 (71) № 4 Ч. 2 2021. С. 121–126.

21. Пономаренко Д. Мовна характеристика персонажа. *Актуальні проблеми іноземної філології і лінгводидактики: зб. наук. ст. здобувачів вищої освіти ф-ту інозем. філології Харків. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди*. 2022. Вип. 4. С. 229–233.

22. Радецька С. В., Каліщак Т. Т. Субтитрування як вид аудіовізуального перекладу: переваги та недоліки. *Наукові записки нду ім. М. Гоголя. Філологічні науки*. Книга 2. 2016. С. 81–84.

23. Руда А. В. Лексико-граматичні трансформації під час перекладу розмовної лексики англomовного кінодикурсу. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. № 7, 2020. С. 77–81.

24. Сухоніна К. М. Відтворення мовленнєвої характеристики детективів Е. Пуаро і Ш. Холмса в аудіо-медіальних текстах. *Актуальні питання філології та методики викладання мов: зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. присвяч. 90-річчю створення КДПУ та 25-річчю ф-ту інозем. мов, м. Кривий Ріг, 29 – 30 верес. 2020*. С. 267–279.

25. Ущиповська І. В., Черниш Є. С. Різновиди комічного та особливості їхнього мовного вираження в англomовних творах (на матеріалі творчості Т. Пратчетта). *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2024. Том 35 (74). № 4. Ч. 2. С. 52–57.

26.